

Justyna Modrzejewska*
Jolanta Walaszek-Latacz**

**Praktyki studenckie w zakresie nauk
pedagogicznych w polskiej i angielskiej
edukacji akademickiej.
Pragmatyczny aspekt akademickiej edukacji
pedagogicznej**

Wstęp

Analizując definicyjne ujęcie pojęcia „praktyka”, można zauważyć, że są to świadome, celowe, wykonywane regularnie działania człowieka, które mają na celu zdobycie przez niego takich umiejętności, aby mógł samodzielnie wykonywać określony zawód. Profesja nauczycielska w tym kontekście narzuca pewne charakterystyczne umiejętności, wiedzę oraz kompetencje, które powinny być wykształcone w procesie jego edukacji. Kształcącym się przyszłym nauczycielom powinno się więc zapewnić nie tylko możliwość zdobywania wiedzy teoretycznej, ale również umiejętności praktycznych.

* Dr Justyna Modrzejewska, Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi,
Wydział Zamiejscowy w Wodzisławiu Śląskim
e-mail: justyna.modrzejewska@wp.pl

** Mgr Jolanta Walaszek-Latacz, Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi,
Wydział Zamiejscowy w Wodzisławiu Śląskim
e-mail: jolanta.walaszek@poczta.fm

Kompetencje nauczyciela uzyskiwane podczas praktyk zawodowych w Polsce

Według Wacława Zawadowskiego *szkoła kształcąca nauczycieli powinna mieć swoje wzorcowe szkoły, w których można by rozwijać, pielęgnować i pokazywać wzorce dobrej praktyki*¹.

Przygotowanie do zawodu nauczyciela implikuje:

- *kompetencje interpretacyjno-komunikacyjne, które wyrażają się umiejętnościami w zakresie rozumienia i definiowania każdej sytuacji edukacyjnej;*
- *kompetencje kreatywności i racjonalności, które wyrażają się informacyjnością i skutecznością podejmowanych przez nauczyciela działań edukacyjnych;*
- *kompetencje współdziałania, które przejawiać się mogą w skutecznych zachowaniach prospołecznych przyszłego nauczyciela na płaszczyźnie pracy z uczniami i ich rodzicami;*
- *kompetencje pragmatyczne nauczyciela polegające na opanowaniu umiejętności planowania i organizowania pracy z uczniami z uzyskaniem podstawowej wiedzy psychopedagogicznej i metodycznej oraz na realizacji i ewaluacji procesów edukacyjnych;*
- *kompetencje informatyczno-medialne, które wyrażają się umiejętnością wykorzystania technologii informacyjnej (obsługa komputera, poczty elektronicznej, Internetu, wideo i innego sprzętu technicznego) i komunikacyjnej w doskonaleniu procesów edukacyjnych*².

Uzyskanie tego typu kompetencji, wspomnianej powyżej wiedzy oraz umiejętności nie jest łatwe i wymaga dwoistości działania, czyli połączenia treści teoretycznych z odpowiednimi działaniami praktycznymi, które składają się na rozwój zawodowy nauczyciela. Według Roberta Kwaśnicy globalne podejście do tego rozwoju zawiera się w dwóch uproszczonych założeniach:

- po pierwsze, polega na równoległych i powiązanych ze sobą ewolucjach kompetencji praktyczno-moralnych i technicznych umożliwiających wchodzenie w rolę zawodową w kolejno po sobie następujących stadiach – od adaptacji do twórczego jej przekraczania;

¹ W. Zawadowski, *Głos w sprawie kształcenia nauczycieli*, <http://www.isp.org.pl/> (dostęp: 5.05.2017).

² E. Minczakiewicz, *Przygotowanie do zawodu nauczyciela w perspektywie wyzwań reformowanej polskiej edukacji*, [w:] *Nauczyciel epoki przemian*, red. S. Korczyński, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2005, s. 16–17.

- po drugie, rozwój zawodowy nauczyciela, to znaczy jego kierunek i stadia ewolucji obu jego komponentów praktyczno-moralnych i technicznych jest taki sam³.

Taki obraz rozwoju kompetencji nauczyciela pozwala na określenie następujących po sobie zmian prowadzących od *przedkonwencjonalnych form rozumienia i działania do postkonwencjonalnych*⁴. Kwaśnica proponuje za Lawrencem Kohlbergiem podział tego rozwoju na trzy stadia:

- przedkonwencjonalne, czyli wchodzenie w rolę zawodową, które polega przede wszystkim na naśladownictwie wzorów zachowania typowych dla nauczyciela; przedkonwencjonalne – ponieważ nauczyciel nie tworzy żadnych konwencji, tylko je odtwarza; najczęściej w jego otoczeniu są one nagrażane;
- konwencjonalne, czyli okres, w którym nauczyciel dokonuje pełnej adaptacji do roli zawodowej; polegają na zrozumieniu wzorców interpretacyjnych oraz realizacyjnych w kontekście ich umocowania, ale płynącego z zewnątrz; w tej fazie nauczyciel może odrzucać takie rozwiązania, które uzna za nieodpowiednie do zdefiniowanej roli zawodowej;
- postkonwencjonalne, czyli taki poziom, w którym nauczyciel już twórczo przekracza rolę zawodową, potrafi krytycznie posługiwać się wiedzą, jak również dąży do porzucania zastanych konwencji na rzecz własnych koncepcji rozumienia rzeczywistości – staje się jednostką autonomiczną; w tej fazie nauczyciel podejmuje próbę samodzielnego przełożenia wartości uniwersalnych na zobowiązania warunkujące ten zawód⁵.

Zgodnie z podjętym w niniejszym artykule tematem rozważań, nabywanie kompetencji zawodowych nauczyciela podczas studiów odbywa się w stadium przedkonwencjonalnym, kiedy student poprzez odtwarzanie i naśladownictwo w ramach praktyk pedagogicznych uczy się zawodu.

Zakres praktyk pedagogicznych oraz sposób ich organizowania w szkolnictwie polskim reguluje *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela*, w którym zawarte są ogólne i szczegółowe efekty kształcenia, opis procesu i organizacji kształcenia, a także moduły kształcenia.

³ R. Kwaśnica, *Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu*, [w:] *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t. 2, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 306.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, s. 306–308.

W związku z toczącymi się pracami nad nową ustawą – prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, jak i wprowadzonymi zmianami w systemie oświaty, standardy kształcenia nauczycieli mają być ujęte w rozporządzeniu wykonawczym do ww. ustawy, wydanym przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania⁶.

Jednakże zgodnie z dotychczasowym ustawodawstwem kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela odbywa się na studiach pierwszego stopnia i dotyczy wyłącznie obszaru przedszkoli oraz szkół podstawowych, a na studiach drugiego stopnia czy jednolitych studiach magisterskich – wszystkich typów szkół. Przygotowanie do nauczania (prowadzenia zajęć) pierwszego przedmiotu obejmuje obowiązkowo zakres:

- merytoryczny do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć) – moduł pierwszy;
- psychologiczno-pedagogiczny – moduł drugi;
- dydaktyczny – moduł trzeci.

Wdrożenie do wykonywania zawodu nauczyciela może na studiach zostać poszerzone o przygotowanie:

- do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) – moduł czwarty;
- w zakresie pedagogiki specjalnej – moduł piąty⁷.

Realizacja każdego modułu, oprócz pierwszego, w którym uwzględnione są tylko treści merytoryczne, jest ściśle powiązana z praktykami pedagogicznymi, ich zadaniami, rodzajem oraz wymaganą liczbą godzin:

- moduł drugi to przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym; w jego ramach student ma do zrealizowania 30 godzin praktyk;
- moduł trzeci stanowi przygotowanie w zakresie dydaktycznym podczas 120 godzin praktyk;
- moduł czwarty to przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) – na praktykę pedagogiczną przeznaczonych jest 60 godzin;

⁶ *Komunikat w sprawie kształcenia nauczycieli*, <https://www.nauka.gov.pl/komunikaty/komunikat-w-sprawie-ksztalcenia-nauczycieli-w-zwiazku-ze-zmianami-w-systemie-oswiaty.html> (dostęp: 5.05.2017).

⁷ *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela*, DzU 2012, poz. 131, s. 4.

- moduł piąty polega na przygotowaniu w zakresie pedagogiki specjalnej w ciągu 120 godzin praktyki⁸.

Komponenty drugi i trzeci modułu czwartego mogą być realizowane równolegle z realizacją modułu trzeciego albo po jej zakończeniu. Kształcenie w zakresie modułu piątego jest podejmowane przez studentów lub absolwentów studiów przysposabiających się do wykonywania zawodu nauczyciela, którzy zamierzają uzyskać przygotowanie do nauczania określonego przedmiotu czy prowadzenia zajęć w przedszkolach, szkołach i placówkach (oddziałach) specjalnych lub integracyjnych. Jego realizacja umożliwia przygotowanie do pracy w tych instytucjach w zakresie odpowiednim do umiejętności uzyskanych w wyniku realizacji pierwszych trzech modułów oraz adekwatnym do rodzaju niepełnosprawności lub niedostosowania społecznego uczniów. Moduł ten może być realizowany równolegle z realizacją trzeciego albo po jej zakończeniu.

Absolwent studiów pierwszego stopnia mający przygotowanie merytoryczne do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) lub bez przygotowania psychologiczno-pedagogicznego i dydaktycznego, w toku studiów drugiego stopnia przysposabiających do wykonywania zawodu nauczyciela realizuje pierwsze trzy moduły w zakresie zapewniającym przygotowanie do nauczania na odpowiednich etapach edukacyjnych⁹.

W trakcie realizacji praktyk pedagogicznych przypisanych do poszczególnych modułów student kolejno nabywa kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz dydaktycznych poprzez zapoznanie się ze specyfiką placówki, w której odbywa praktykę, obserwowanie procesu wychowawczego i dydaktycznego, współdziałanie z opiekunem praktyk, pełnienie roli nauczyciela oraz analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji czy zdarzeń pedagogicznych. Pod względem organizacyjnym, według przywoływanego zarządzenia, studentowi zapewnia się takie formy aktywności, jak wizyty w placówkach oświatowych, obserwowanie zajęć, asystowanie oraz samodzielne prowadzenie wcześniej zaplanowanych zajęć¹⁰. Uczelnie stosują różne rozwiązania co do rodzajów praktyk, najczęściej różnicując je ze względu na czas trwania i funkcje, jakie mają pełnić. Są to praktyki ciągłe, śródroczne, semestralne, międzysemestralne, obserwacyjne, specjalizacyjne, dyplomowe,

⁸ *Komunikat w sprawie...*, *op. cit.*, s. 4–5.

⁹ *Ibidem*, s. 6.

¹⁰ *Ibidem*, s. 31.

asystenckie i inne. Najczęściej spotykamy się z rozróżnieniem determinowanym przez czas trwania na praktyki ciągłe i śródroczne¹¹.

Kompetencje nauczyciela uzyskiwane podczas praktyk zawodowych w krajach Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem Wielkiej Brytanii

Kształcenie praktyczne w zawodzie nauczyciela jest obligatoryjne nie tylko w Polsce, ale także we wszystkich krajach Unii Europejskiej, jednak jego zakres jest różny. Różnice dotyczą liczby wymaganych godzin, formy praktyki, a także zadań. W raporcie Komisji Europejskiej/EACEA/Eurydice z 2013 r. zawarte zostały informacje dotyczące różnic między liczbami obowiązujących godzin praktyk pedagogicznych dla kształcących się nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych i średnich w krajach Unii Europejskiej z uwzględnieniem Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Wykształcenia.

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Kształcenia (International Standard Classification of Education, ISCED) została opracowana przez UNESCO na początku lat 70., aby służyć jako narzędzie wygodne do gromadzenia i opracowywania oraz prezentowania statystyki w zakresie edukacji zarówno w poszczególnych krajach, jak i na arenie międzynarodowej¹². Jednostką klasyfikacji, którą posługuje się ISCED, jest program kształcenia, a dokładnie jego komponenty – określone cele, zadania edukacyjne oraz treść kwalifikowane do określonego poziomu kształcenia.

Poziomy w klasyfikacji ISCED'97:

- 0 – wychowanie przedszkolne;
- 1 – kształcenie podstawowe lub pierwszy etap edukacji podstawowej;
- 2 – kształcenie średnie (niższy poziom) lub drugi etap edukacji podstawowej;
- 3 – kształcenie średnie (wyższy poziom);
- 4 – kształcenie powyżej średniego (nie wyższe);
- 5 – pierwszy etap kształcenia wyższego (nieprowadzący bezpośrednio do zaawansowanych kwalifikacji badawczych);

¹¹ M. Kuleczka, K. Skierska-Pięta, *Dobre praktyki: zawód – nauczyciel. Poradnik opracowany w ramach projektu: Praktyka na miarę szyta. Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela*, Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych, Łódź 2011, s. 15.

¹² <http://europass.org.pl/wp-content/uploads/2014/04/Mi%C4%99dzynarodowa-Standardowa-Klasyfikacja-Kszta%C5%82cenia-ISCED> (dostęp: 14.05.2017).

- 6 – drugi etap kształcenia wyższego (prowadzący do zaawansowanych kwalifikacji badawczych)¹³.

Dane dotyczące minimalnej liczby godzin praktyk pedagogicznych przewidzianych w ramach kształcenia nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych i średnich ogólnokształcących dla poziomu ISCED 0, 1, 2 i 3 w wybranych krajach UE prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Minimalna liczba godzin zegarowych praktyk pedagogicznych w ramach kształcenia nauczycieli według klasyfikacji ISCED dla poziomu 0, 1, 2 i 3 w wybranych krajach Unii Europejskiej

Klasyfikacja ISCED	Czechy	Włochy	Litwa	Wielka Brytania	Polska	Malta	Słowacja
ISCED 0	290	600	800	1065	112,5	840	110
ISCED 1	124	600	800	1065	112,5	224	110
ISCED 2	124	475	800	1065	112,5	224	110
ISCED 3	124	475	800	1065	122,5	224	110

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Kluczowe dane o edukacji w Europie 2012*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012.

Jak wynika z przedstawionych danych, Wielka Brytania jest krajem, w którym na pedagogiczne praktyki w ramach kształcenia nauczycieli kładzie się w porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej największy nacisk. W Polsce, tak jak w Słowacji, tych godzin jest znacznie mniej. Należy tu jeszcze wspomnieć, że niektóre kraje zachowują tak zwaną autonomię instytucji, dzięki której placówki szkolnictwa wyższego same decydują o liczbie godzin przeznaczonych na praktykę pedagogiczną¹⁴.

System szkolnictwa wyższego kształcącego przyszłych nauczycieli i wychowawców przedszkoli oraz szkół podstawowych na terenie Zjednoczonego Królestwa jest trochę inny niż polski. Obowiązuje tam ukończenie trzy- lub cztero-

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Kluczowe dane o edukacji w Europie 2012*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012, s. 29–30.

letniej szkoły pedagogicznej *college of education*, którą kończy się uzyskaniem dyplomu *bechelor of education (BED)* – praktyka pedagogiczna trwa wtedy 32 tygodnie, bądź ukończenie podyplomowych studiów uniwersyteckich i otrzymanie dyplomu *postgraduate certificate in education (PGCE)* – praktyka pedagogiczna trwa 18 tygodni. Studia na poziomie licencjatu z zakresu wczesnej edukacji prowadzi między innymi University of Cambridge, gdzie duży nacisk kładzie się na podejmowanie przez studentów wolontariatu w placówkach edukacyjnych¹⁵. Studenci mają do wyboru dwa rodzaje rocznych kursów: pierwszy, który przygotowuje do pracy w przedszkolu i szkole wśród dzieci w wieku od 3 do 11 lat – *early years course* oraz drugi, który przygotowuje do pracy w szkole podstawowej wśród dzieci w wieku od 5 do 11 lat – *primary course*. Podczas tych kursów studenci co najmniej przez połowę czasu ich trwania (97 dni) pracują z nauczycielami i dziećmi we współpracujących z uniwersyte-tem placówkach edukacyjnych. Pierwsza, tygodniowa praktyka, którą studenci przygotowują samodzielnie (to znaczy sami wybierają placówkę), odbywa się we wrześniu. Jej cele są bardzo podobne do zakładanych w polskim systemie praktyk obserwacyjnych oraz obserwacyjno-asystenckich i zakładają:

- zdobycie doświadczeń w środowisku edukacyjnym;
- rozwój własnego pojmowania nauczania i uczenia się zbudowanego na wcześniejszych doświadczeniach szkolnych;
- uaktualnianie tych doświadczeń;
- poczynienie pierwszych spostrzeżeń, które będą wykorzystane później, w trakcie edukacji;
- budowanie pozytywnych relacji z dziećmi i innymi nauczycielami;
- poznanie aktualnie prowadzonych badań związanych z edukacją w szko-łach podstawowych i uczestniczenie w nich;
- zapewnianie płynnego przejścia między okresami nauki dzieci w wieku 3–5, 5–7, 7–11 lat¹⁶.

Kolejne etapy praktyki odbywają się trymestralnie, z podziałem na dwie czę-ści. Pierwsza część trwa dziewięć tygodni, w czasie których studenci pracują w parach przez pierwsze dwa tygodnie w jednej klasie, następnie siedem tygo-dni w innej klasie i innej grupie wiekowej. Druga część praktyk trwa osiem tygodni i obowiązkowo odbywa się w innej szkole, a studenci pracują już indy-widualnie¹⁷.

¹⁵ <http://www.cam.ac.uk/colleges-and-departments> (dostęp: 27.05.2017).

¹⁶ praktykipzd.uni.lodz.pl/uploads/pliki/Konferencja/prezentacja-dr%20J.Bonar.ppt (dostęp: 27.05.2017).

¹⁷ *Ibidem*.

Zakończenie

Reasumując, praktyki pedagogiczne, które odbywają studenci w Polsce i Wielkiej Brytanii, różnią się przede wszystkim liczbą godzin obowiązkowych, jednak w obu przypadkach najważniejszą kwestią jest jak najlepsze przygotowanie przyszłych nauczycieli do wykonywania tego trudnego zawodu. *Niezwykle cennym i znaczącym doświadczeniem wyniesionym z praktyk powinno być także kształcenie refleksyjnego doświadczenia pedagogicznego*¹⁸, co należy łączyć z rozwojem własnej świadomości oraz refleksji, z jaką można się spotkać na co dzień w szkole. Dlatego przyszły nauczyciel podczas praktyk pedagogicznych powinien osiąść umiejętność świadomego i refleksyjnego układania oraz klasyfikowania poznanych prawideł funkcjonowania w szkole, a także korzystania z nich w przyszłej pracy zawodowej¹⁹.

Zmieniająca się rzeczywistość społeczna wymusza zmiany prawno-instytucjonalne, dlatego też badania pedagogiczne diagnozować powinny na bieżąco wszelkie innowacje i zmiany w zakresie tak istotnej płaszczyzny społecznej, jaką jest edukacja. Edukacja akademicka również ulega ciągłym przeobrażeniom, jednakże jej praktyczna strona pozostaje niezbędna i bardzo istotna w kontekście wykonywania tak ważnego zawodu, jakim jest zawód nauczyciela.

Bibliografia

- Aktualne problemy pedagogiczne. Konteksty i wyzwania*, red. nauk. D. Becker-Pestka, E. Kowolik, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2017.
- Efektywność edukacji wczesnoszkolnej. Wybrane aspekty*, red. T. Parczewska, Wydawnictwo UMCS, Warszawa 2017.
- Kuleczka M., Skierska-Pięta K., *Dobre praktyki: zawód – nauczyciel. Poradnik opracowany w ramach projektu: Praktyka na miarę szyta. Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela*, Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych, Łódź 2011.
- Kluczowe dane o edukacji w Europie 2012*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2012.
- Kwaśnica R., *Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu*, [w:] *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t. 2, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.

¹⁸ M. Kuleczka, K. Skierska-Pięta, *op. cit.*, s. 13.

¹⁹ *Ibidem*, s. 14.

Minczakiewicz E., *Przygotowanie do zawodu nauczyciela w perspektywie wyzwań reformowanej polskiej edukacji*, [w:] *Nauczyciel epoki przemian*, red. S. Korczyński, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2005.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, DzU 2012, poz. 131.

Netografia

Kompetencje i kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców wśród absolwentów szkół wyższych wchodzących na rynek pracy 2012 (2012), <http://firma.sgh.waw.pl/pl> (dostęp: 5.03.2014).

Komunikat w sprawie kształcenia nauczycieli, <https://www.nauka.gov.pl/komunikaty/komunikat-w-sprawie-ksztalcenia-nauczycieli-w-zwiazku-ze-zmianami-w-systemie-oswiaty.html> (dostęp: 5.05.2017).

Zawadowski W., *Głos w sprawie kształcenia nauczycieli*, <http://www.isp.org.pl/> (dostęp: 5.05.2017).

<http://europass.org.pl/wp-content/uploads/2014/04/Mi%C4%99dzynarodowa-Standardowa-Klasyfikacja-Kszta%C5%82cenia-ISCED> (dostęp: 14.05.2017).

<http://www.cam.ac.uk/colleges-and-departments> (dostęp: 27.05.2017).

praktykipzd.uni.lodz.pl/uploads/pliki/Konferencja/prezentacja-dr%20J.Bonar.ppt (dostęp: 27.05.2017).

Summary

Student internship in the field of pedagogy in Polish and English university education.

A pragmatic aspect of academic pedagogical education

The presented comparative analysis of internship systems typical of university studies in the pedagogy of early childhood education in Poland and the United Kingdom aims to indicate the significance of this sphere of practical expertise for the process of future teachers' university education. Theoretical knowledge, which is acquired due to the participation in university lectures and classes, must be supplemented by practical skills that can be only attained due to participant observation and taking relevant actions in educational facilities. The number of hours spent on pedagogy internship for future teachers differs significantly in the Polish and English university education, which becomes evident when one realizes that UK students spend nearly ten times more hours on pedagogy internship than Polish students. Does it mean that a pedagogy student educated in the UK is better prepared for their future vocation than his/her

equal in Poland? Since pedagogy internship constitutes a very significant (albeit not the only one) element of university education in pedagogy, the following analyses and considerations aim to initiate a debate concerning the issue. At this point, one has to emphasize that the sheer number of hours spent on pedagogy internship is definitely less significant than the quality, diversity, adequacy and orientation towards practical issues that characterize a given type of traineeship.

keywords: early childhood education, pedagogy internship, skills, pedagogy students

słowa kluczowe: pedagogika wczesnoszkolna, praktyka pedagogiczna, umiejętności, student pedagogiki